

Блок 5 (5-й клас):

Ми встановлюємо правила для нашого класу

А План уроку

	Ключове питання/теми уроків	Ключові дії	Ресурси
Урок 1	Які права має кожна особа в цій класній кімнаті?	Працюючи в групах, учні готують перелік пропозицій для правил у своєму класі.	Аркуші паперу формату А3 (один на групу).
Урок 2	Що робить правило хорошим правилом? Чому правила можуть бути нісенітницею? Чому вони можуть бути корисними?	Учні думають над концепцією порядку та правил.	Роздруківки стосовно базових принципів правил у демократії. Чисті аркуші паперу формату А4.
Урок 3	Яким чином права дітей можуть бути реалізовані на практиці у класі?	Працюючи в групах, учні розробляють правила, які відповідають правам дітей.	Роздруківки, скопійовані або написані учнями.
Урок 4	Розробка правил у групах та узгодження правил у класі.	Учні порівнюють свої ідеї та намагаються досягти одноголосного рішення стосовно правил для свого класу.	

Б Довідкові та освітні цілі

Коли ми пов'язуємо правила класу з правами людини чи дітей, ці правила спричиняють наслідки, що виходять далеко за межі лише забезпечення миру та спокою в класі.

Права людини та дітей не є основою об'єктивних правових стандартів. Якщо вони мають стати змістовними, то повинні слугувати інструментами і керівництвами для наших зусиль щодо встановлення рівноправності та справедливості у щоденному житті. Для учнів школа є важливим елементом, у певному розумінні навіть центром їхнього щоденного життя. Проте школа є навіть більше того: школа — це майже єдине місце, де учні можуть навчитися — у межах безпечного простору — як поводитися в суспільстві. Школа, іншими словами, класна кімната, приміщення школи та її будівлі в цілому, а також і як структура — школа та шкільне керівництво створюють мініатюрну модель суспільства — мікросуспільство. Що учні вивчи-

ли, розвинули та випробували тут, корисне воно чи ні, ймовірно за все, буде перенесене у світ

поза класною кімнатою та шкільною спільнотою. Важливим завданням блоку 5 є те, щоб учні знали про цей факт і користувалися ним у плані освіти в галузі прав дітей.

Права та обов'язки формують пару понять, які взаємодоповнюють одне одного. Вони гармонізують одне з одним, як день та ніч або літо та зима. Права та обов'язки взаємозалежні. Права людини та дітей не можна повністю зрозуміти, не оцінюючи взаємозалежності прав і обов'язків.

Цей проект буде зосереджуватися на таких статтях Конвенції про права дитини:

Стаття 12 – право бути почутим;

Стаття 13 – свобода висловлювання;

Стаття 28 – право на освіту;

Стаття 31 – право на дозвілля та відпочинок.

В Ключові питання для обговорення у блоці 5

Вивчення прав дітей	Пізнавання прав дітей	Реалізація прав дітей
Вчитель		
Яким чином принципи прав дітей дотримуються в класі та шкільній спільноті?	Що наразі діти знають про права дітей?	Навчання тому, як діяти поза межами школи: що учні вивчили для свого подальшого життя?
У цьому розділі учні пізнають саме те, що нам потрібні правила для того, щоб жити разом, і вони розуміють, що права дітей визначають таку систему правил.	Статті 12, 13, 28, 31 (див. додаток: Конвенція про права дитини).	Учні розуміють, як створюються правила в демократичному суспільстві. Вони мають змогу брати участь у демократичних процесах прийняття рішення.
Учні		
Який досвід застосування прав дітей я мав у класі?	Що я вивчив про права дітей?	Який крок я можу тепер зробити?
Учні розуміють, що права та обов'язки доповнюють один одного. Вони усвідомлюють, що правила встановлені людьми для людей, що їх можна змінювати, і що непросто домовитися про обов'язкові правила для кожного в межах однієї групи.	Я тепер знаю, що маю право брати участь у розробленні правил для нашого класу. Я обізнаний, що розроблення Конвенції про права дитини було подібним процесом.	Тепер я можу спробувати придумати подібні правила для спільного життя в моїй сім'ї, для співіснування у спортивному клубі чи разом з моїми друзями. Нам слід переконатися, що якомога більше людей беруть участь у визначенні таких правил та можуть домовитися про компроміс.

Процедура

Урок 1

Учитель інформативно представляє проект та план наступних чотирьох уроків.

Учитель виступає модератором обговорення питання «прав та обов'язків» з учнями. Щоб надихнути учнів на роботу, можна використати наступні завдання:

— Назвіть декілька прав, які ви маєте у класній кімнаті, на шкільному подвір'ї або у своїй родині. Пригадайте права дітей, про які ви вже багато чули!

— Ці права будуть працювати, тільки якщо їх також поважатимуть інші. До кожного права відноситься обов'язок — як для інших, так і для нас! Наведіть інші приклади, які ви згадували.

Клас розділяється на три, шість або дев'ять груп, залежно від величини класу. Постарайтеся, щоб у кожній групі було не більше п'яти учнів. Групи називаються А, В, С.

У кожній групі призначається доповідач. Після цього учні мають надати коротке пояснення, яким чином вони обирали свого доповідача?

Кожна група має аркуш паперу, розділений на три частини. Використовуючи верхню третину аркуша, учні записують те, що, на їхню думку, є правами кожної особи (у тому числі вчителя) у їхньому класі. Вони повинні записати кожен пропозицію, які мають бути пронумеровані.

Дайте пояснення, як ви думаєте, наскільки добре ви виконали завдання? Що ви всі робили, що допомагало? Що заважало?

Передайте аркуш наступній групі (А до В, В до С, С до А).

Кожна група оцінює перелік прав, складений попередньою. Вони обговорюють наступні питання: які обов'язки яким правам відповідають? Які обов'язки ми повинні виконувати, щоб поважати ці права? Що нам потрібно робити, як нам потрібно поводитися? Наприклад, право «Кожен має право бути почутим» відповідає обов'язку «У нас є обов'язок вислухати».

Використовуючи ті ж самі номери, які використовувалися у секції прав, групи тепер записують відповідні обов'язки у другій третині аркуша.

Наприкінці уроку вчитель збирає всі напрацьовані учнів, аби переглянути їх перед наступним уроком.

Урок 2 (тривалістю приблизно 1 1/2 уроки)

Учитель виступає модератором дискусії на тему «правил» за допомогою основних запитань стосовно продемонстрованих з посиланнями, наприклад, на правила у спорті, у класній кімнаті або у дорожньому русі. Наприклад:

— Що доброго у правилах? Що може дратувати у правилах?

— Коли я радий, що є такі правила? Що сердить мене у правилах?

— Хто встановлює правила в різних контекстах? Хто має повноваження для примусового виконання правил і санкцій у випадку порушення цих правил?

Як стимул для початку цієї фази уроку або для підведення підсумків пізніше можна використовувати наступний текст (або його скорочену версію): «Дисципліна і порядок у демократичній державі та у школі».

Дисципліна і порядок у демократичній державі та у школі

«Група без порядку та базових правил не може бути демократичною».

1. Порядок потрібен за будь-яких обставин. Група без порядку та основних правил не може бути демократичною.
2. Обмеження необхідні. Правила можуть бути неправильними або невідповідними. Але поки правила не замінено, то їх слід поважати. Проте повинно бути можливо змінити їх.
3. Від самого початку дітям слід брати участь у встановленні та дотриманні правил. Тільки в такий спосіб вони зможуть ототожнити себе з правилами.
4. Спільнота класу не може функціонувати без взаємної довіри та поваги один до одного. У деяких випадках може виявитися складно забезпечити таку атмосферу.
5. Командний дух повинен замінити конкуренцію в класі.
6. Дружня атмосфера в класі є життєво важливою.
7. Соціальні навички вчителя роблять важливий внесок у розвиток демократичного керівництва, розвиток відчуття приналежності до групи, побудови стосунків тощо.
8. Спілкування в групі є постійною реальністю в класі під демократичним керівництвом.
9. Учні, як хлопчиків, так і дівчат, треба заохочувати досліджувати щось нове та вчитися на помилках.
10. У встановлених межах повинно бути можливим застосовувати свободи. Тільки в такий спосіб можливо розвинути індивідуальну відповідальність.
11. Дисципліна та порядок будуть сприйматися та дотримуватися найбільш охоче тоді, коли вони допомагають кожному індивідууму самовиражатися та якщо підтримують групу в розвитку задовільних стосунків і робочих умов.

«Група без порядку та базових правил не може бути демократичною»

Клас поділяється на такі ж групи, як і під час попереднього уроку. Вчитель роздає аркуші паперу формату А3 з попереднього уроку та надає наступні інструкції:

— Подивіться на те, що ви написали. Подумайте, які правила є особливо важливими для нашого спільного проживання і які б ви хотіли презентувати класу після цього.

Напишіть ці правила в нижній третині вашого аркуша паперу згідно з наступними принципами (оптимально — вчитель надає один чи два приклади):

— Вони повинні бути сформульовані позитивно, а не у вигляді заборони.

— Вони повинні описувати обов'язки, а також права, наприклад, за допомогою фрази «тому що»: «Ми маємо зобов'язання слухати, коли інша людина говорить, тому що ми маємо право бути почутими».

Групи виконують свою роботу згідно з інструкціями. Після цього утворюються більш великі групи шляхом об'єднання двох груп. Кожна

група представляє свої правила іншій, та ведеться дискусія й обмін думками щодо обраних правил, їх формулювання та зрозумілості, з можливою переробкою та оптимізацією.

Кожна група повинна обрати не більше трьох правил. Вони записуються жирним шрифтом на великих смужках паперу (вирізаних уздовж аркушів паперу формату А3).

Ці три правила (для кожної групи) прикріплюються на дошці у класній кімнаті. Кожен набір правил обговорюється усім класом: доповідач з кожної групи пояснює обрані правила класу.

Конспект: Остаточне редагування з метою створення збірки правил, які ми хочемо зробити обов'язковими для нашого класу:

— Які правила є ідентичними або подібними? І які через це можна пропустити або об'єднати з іншими?

— Що потрібно перефразувати, щоб фраза була більш стислою або зрозумілою?

Після цього проводиться голосування для того, щоб визначити, які правила потрібно залишити. У кожного учня є п'ять «жетонів», котрі можна «витратити» на п'ять правил, які, як вони вважають, мають бути прийняті в їхньому класі. Учні можуть обрати їх, провівши невеличку лінію на дошці або помістивши невеличку наклейку поряд із правилами, яким вони віддають перевагу. Правила (не більше десяти), які набрали найвищу кількість голосів, записуються як новий набір правил класу або включаються у раніше існуючий набір. Вони можуть бути записані у вигляді спеціального документа, підписаного кожним учнем, і розміщені у класній кімнаті на видному місці.

Обдумування вивченого (коли одночасно нові правила застосовуються та підкріплюються):

Що допомагало, а що перешкоджало?

Який ваш внесок у цю діяльність?

Чи помітили ви ще когось у класі, чий внесок був корисним? Чому? Що вони робили?

Урок 3

Вступ: учитель активізує раніше здобуті знання про права дітей і нагадує найважливіші моменти (див. блок 3, урок 2 та блок 4, урок 1): створення прав дітей, найважливіші права дітей, можливо також пов'язані з правами людини.

Тепер учитель представляє наступну вибірку прав дітей, цього разу використовуючи текст з оригіналу Конвенції про права дитини (див. додаток):

Стаття 12 — Вираження наших поглядів та інтересів.

Стаття 13 — Свобода самовираження.

Стаття 28 — Право на освіту.

Стаття 31 — Право на відпочинок та дозвілля.

Учні поділяються на групи (такі ж як і в уроці 1 та 2 або на нові групи від трьох до чотирьох дітей у кожній). Кожна група отримує аркуш паперу формату А4, з ним вони готують робочий аркуш з двома колонками, як показано нижче. У вузькій колонці зліва учні вписують чотири права, розмішуючи їх з однаковими проміжками до низу сторінки. У ширшій колонці справа вони вписують власні думки стосовно прав та обов'язків, які ці права передбачають, як для них, так і для інших. У якості відправної точки вони можуть запитати: «Якщо мій сусід, друг чи мій однокласник заявляє це право, до яких зобов'язань та обов'язків це призводить мене та інших?» Або (для Статті 28): «Які обов'язки повинні виконувати суспільство і школа для забезпечення права на навчання? Яким чином я, як член цього класу, можу сприяти збереженню цього права?» Результати будуть обговорені на наступному уроці.

Імена членів групи	
Права	Правила та обов'язки
<i>Стаття 12</i> <i>Вираження наших поглядів та інтересів.</i> Про що в ній ідеться?	
<i>Стаття 13</i> <i>Свобода самовираження.</i> Про що в ній ідеться?	
<i>Стаття 28</i> <i>Право на освіту.</i> Про що в ній ідеться?	
<i>Стаття 31</i> <i>Право на відпочинок та дозволя.</i> Про що в ній ідеться?	

Урок 4

Учні представляють свої результати один одному в класі (тобто заповнений робочий аркуш з уроку 3). Від кожної групи по одному доповідачу. Вони могли б врахувати такі аспекти, як:

— Яким чином ти підійшов до нашого завдання? (Процес групової роботи та прийняття рішення.)

— Що було важливим для нас? (Критерії та значення.)

— Яким чином ми можемо переконатися в тому, що правила дотримуються? (Ставлення до правил, дотримання правил.)

— Хто несе відповідальність за дотримання цих чотирьох прав дітей?

Можливий висновок: остаточне редагування у співпраці, домовленість про остаточне спільне видання прав і обов'язків у зв'язку з чотирма елементарними правами дітей, які були розглянуті. Одна група може отримати завдання створити документ з правилами подібно до твору мистецтва. Усі учні та вчителі підписують цей документ. Ці правила діють, поки вони не будуть замінені новим документом. Цей документ має бути продемонстровано у Всесвітній день дитини як приклад того, яким чином на практиці застосовувати демократичні принципи у класі.